NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Białymstoku

LBI.410.004.03.2017
P/17/073

00595117

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Białymstoku
ul. Akademicka 4, 15-267 Białystok
T +48 85 874 81 00, F +48 85 874 81 33
lbi@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli

P/17/073 – Wspieranie kształcenia specjalnego uczniów z niepełnosprawnościami w ogólnodostępnych szkołach i przedszkolach

Jednostka przeprowadzająca kontrolę

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku

Kontrolerzy

1. Krzysztof Gołębiewski – główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBI/41/2017 z dnia 5 kwietnia 2017 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
2. Tomasz Ambrozik – doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LBI/50/2017 z dnia 5 kwietnia 2017 r. (dowód: akta kontroli str. 3-4)

Jednostka kontrolowana

Przedszkole Nr 5 w Siemiatyczach, 17-300 Siemiatycze, ul. Gen. Władysława Andersa 9, zwane dalej: „Przedszkolem".

Kierownik jednostki kontrolowanej

Małgorzata Joanna Śnieżko, dyrektor od 1 września 2012 r. (dowód: akta kontroli str. 5)

II. Ocena kontrolowanej działalności[1]

Ocena ogólna

W Przedszkolu wszystkim dzieciom, których rodzice przedstawili prawidłowe dokumenty do objęcia kształceniem specjalnym[2], wyznaczono oraz zapewniono realizację form wsparcia adekwatnych do określonych w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego. Do realizacji tych zadań zostali wyznaczeni nauczyciele o wymaganych kwalifikacjach. Dzieciom o specjalnych potrzebach edukacyjnych zapewniono odpowiednie pomieszczenia do realizacji zajęć rewalidacyjnych i specjalistycznych oraz dostęp do profilaktycznej opieki medycznej. Terminowo i z należytą starannością dokonywano wielospecjalistycznej oceny funkcjonowania dzieci. Ocena ta uwzględniała skuteczność pomocy psychologiczno-pedagogicznej poprzez badanie przyrostu umiejętności oraz poziomu zadowolenia nauczycieli, dzieci i rodziców z udzielonego wsparcia. Prowadzono także działania w zakresie integracji dzieci niepełnosprawnych ze środowiskiem rówieśniczym. Wydatki ponoszone na realizację kształcenia specjalnego zaspokajały potrzeby tych dzieci.

Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły:

- niezaktualizowania po 1 września 2015 r. wewnętrznych procedur wspierania kształcenia specjalnego, ujętych w statucie Przedszkola, co wiązało się z niezapewnieniem właściwej informacji o zasadach realizacji przez Przedszkole edukacji włączającej,
- przekroczenia dopuszczalnej liczby dzieci w trzech oddziałach przedszkolnych,
- nieujęcia w Indywidualnych Programach Edukacyjno–Terapeutycznych („IPET") treści wymaganych rozporządzeniami o kształceniu specjalnym[3] oraz zaktualizowaniu trzech IPET w sposób sprzeczny z wymogami takiego rozporządzenia z 2010 r.

---

[1] Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

[2] W latach szkolnych 2014/2015 – 2016/2017.

[3] Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych (Dz. z 2014 r. poz. 414), zwane dalej „rozporządzeniem o kształceniu specjalnym z 2010 r.", uchylone z dniem 1 września 2015 r. oraz rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. poz. 1113), zwane w dalszej treści „rozporządzeniem o kształceniu specjalnym z 2015 r."

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Określanie form i sposobów wsparcia kształcenia dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Opis stanu faktycznego

1.1. W statucie Przedszkola z 30 sierpnia 2011 r. – stosownie do postanowień § 2 ust. 1 pkt 1 i 2 załącznika 1 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół[4] zawarto m.in. następujące zapisy dotyczące wsparcia dzieci realizujących kształcenie specjalne:

- Przedszkole organizuje i udziela pomocy dzieciom, rodzicom oraz nauczycielom, polegającej m.in. na: [1] rozpoznawaniu indywidualnych możliwości psychofizycznych dziecka oraz okoliczności utrudniających jego prawidłowe funkcjonowanie, [2] udzielaniu nauczycielom pomocy w dostosowaniu wymagań wychowawczo-edukacyjnych, wynikających z realizowanych przez nich programów nauczania, do indywidualnych potrzeb dziecka, u którego stwierdzono specyficzne trudności, [3] udzielaniu wsparcia rodzicom i nauczycielom w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i dydaktycznych, [4] rozwijaniu umiejętności wychowawczych rodziców i nauczycieli w celu zwiększenia efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej,
- pomoc psychologiczno-pedagogiczna: [1] udzielana jest dzieciom, których indywidualne potrzeby rozwojowe, edukacyjne i psychofizyczne wynikają w szczególności z niepełnosprawności i choroby przewlekłej, [2] organizowana jest we współpracy z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, w tym z poradniami specjalistycznymi, m.in. w zakresie diagnozowania potrzeb dzieci i kwalifikowania do odpowiednich form pomocy oraz doradztwa skierowanego do rodziców i nauczycieli, [3] udzielana jest w formie zajęć korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych, socjoterapeutycznych oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym, na wniosek rodziców, nauczycieli, poradni psychologiczno-pedagogicznej lub innej poradni specjalistycznej, a także specjalistów zatrudnionych w przedszkolu,
- zajęcia specjalistyczne prowadzą nauczyciele i specjaliści posiadający odpowiednie kwalifikacje. (dowód: akta kontroli str. 7-30)

Opracowano także (w formie załącznika do statutu) *„Procedurę organizacji i zakresu działania Zespołu ds. pomocy psychologiczno-pedagogicznej"*, w której określono m.in., że:

- zadaniem Zespołu[5] jest planowanie i koordynowanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w szczególności poprzez określenie zalecanych form, sposobów i okresu jej udzielania, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych dziecka, a także zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego lub opinii o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju,
- Zespół tworzy się niezwłocznie po otrzymaniu od poradni psychologiczno-pedagogicznej (w tym specjalistycznej) orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, orzeczenia o potrzebie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego lub opinii o wczesnym wspomaganiu rozwoju,
- dyrektor Przedszkola, na podstawie zaleceń Zespołu, ustala formy, sposoby, okres udzielania dziecku pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiar godzin, w jakim będą one realizowane, i niezwłocznie informuje o tym na piśmie rodziców lub opiekunów prawnych (w przypadku dziecka posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego elementy te są uwzględniane w IPET),
- Zespół określa działania wspierające rodziców dziecka oraz – w zależności od potrzeb – zakres współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w tym specjalistycznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli, organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny dzieci i młodzieży (ustalenia Zespołu są uwzględniane w IPET),

---

[4] Dz. U. Nr 61 poz. 624, ze zm. Rozporządzenie zwane dalej „Rozporządzeniem w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola".

[5] W procedurze wskazano, że w skład Zespołu wchodzą nauczyciele i specjaliści powołani przez dyrektora Przedszkola.

– Zespół ocenia skuteczność pomocy psychologiczno-pedagogicznej (w tym realizowanych zajęć), dotyczącą: [1] określonej formy pomocy – po zakończeniu jej udzielania, [2] pomocy udzielanej w danym roku szkolnym – przed opracowaniem arkusza organizacji przedszkola na kolejny rok szkolny (zagadnienie opisano szerzej w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji „*Ustalone nieprawidłowości*").
(dowód: akta kontroli str. 31-35)

W okresie objętym kontrolą w statucie Przedszkola dokonano następujących zmian:

– aneksem z 11 lutego 2014 r.[6] wprowadzono – w formie załącznika – regulamin rekrutacji do placówki (w miejsce dotychczasowych zapisów rozdziału VI „wychowankowie przedszkola"),
– na podstawie aneksu z 23 kwietnia 2014 r.[7] dodano zapis, iż Przedszkole organizuje opiekę nad dziećmi niepełnosprawnymi poprzez: [1] objęcie kształceniem specjalnym w oddziale integracyjnym[8] dzieci o specyficznych potrzebach edukacyjnych, wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy, [2] kształcenie i wychowanie dostosowane do potrzeb rozwojowych dzieci, [3] zapewnienie specjalistycznej pomocy i opieki, [4] wyrównywanie deficytów rozwojowych i usprawnianie zaburzonych funkcji w ramach rewalidacji i terapii (w aneksie nie wymieniono jednak dzieci z zespołem Aspergera oraz nie zaktualizowano nazewnictwa niepełnosprawności, co zostało opisane w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji „*Ustalone nieprawidłowości*"),
– aneksem z 31 sierpnia 2015 r.[9] wykaz aktów prawnych, na podstawie których został opracowany statut, uzupełniono – bez dokonywania zmian w statucie – o rozporządzenie o kształceniu specjalnym z 2015 r. (zagadnienie opisano szerzej w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji „*Ustalone nieprawidłowości*").
(dowód: akta kontroli str. 34-44)

1.2. W regulaminie rekrutacji do Przedszkola, obowiązującym w latach szkolnych 2014/2015 – 2016/2017, zawarto postanowienia wskazujące uprawnienia do pierwszeństwa w naborze do Przedszkola dzieci niepełnosprawnych zamieszkałych na terenie miasta Siemiatycze. Przyjęte regulacje odpowiadały przepisom art. 20c ust. 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty[10]. (dowód: akta kontroli str. 103-105)

W latach szkolnych 2014/2015 – 2016/2017 Przedszkole nie informowało o zasadach realizacji wsparcia kształcenia specjalnego poprzez udostępnienie statutu i regulaminu rekrutacji na stronie internetowej. Dyrektor wyjaśniła, iż: „*Przedszkole jest w trakcie udoskonalania strony BIP i powyższe dokumenty zostaną tam umieszczone*". Natomiast na potrzeby rekrutacji na rok szkolny 2016/2017 została opracowana ulotka, w której informowano rodziców o możliwości przyjęcia do Przedszkola dziecka z niepełnosprawnością. (dowód: akta str. 101 i 116)

1.3. Do Przedszkola, w latach szkolnych 2014/2015 – 2016/2017, przyjęto wszystkie dzieci z terenu Siemiatycz (po dziewięcioro w każdym z lat szkolnych), których rodzice przedłożyli opinie lub orzeczenia o potrzebie objęcia dziecka pomocą psychologiczno-pedagogiczną. W tej grupie było pięcioro dzieci[11] z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego.
(dowód: akta kontroli str. 120-123)

---

[6] Uchwała Rady Pedagogicznej Przedszkola Nr 3/2014.
[7] Uchwała Rady Pedagogicznej Przedszkola Nr 4/2014.
[8] Zgodnie z postanowieniami statutu do oddziału mogły być przyjmowane dzieci: [1] o nieharmonijnym lub opóźnionym rozwoju, [2] z wadami widzenia, [3] słabo słyszące, [4] przewlekle chore, [5] niepełnosprawne ruchowo, [6] upośledzone umysłowo w stopniu lekkim lub umiarkowanym, [7] z zaburzeniami zachowania, [8] z autyzmem, [9] z upośledzeniami sprzężonymi, zaś liczba dzieci w tym oddziale nie może przekraczać 20, w tym trojga – pięciorga dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego.
[9] Uchwała Rady Pedagogicznej Przedszkola Nr 2/2015.
[10] Dz. U. z 2016 r. poz. 1943, ze zm. Przepis ten obowiązywał do 25 stycznia 2017 r. i został uchylony przez art. 15 pkt 26 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 60).
[11] W tym czworo dzieci z autyzmem i jedno z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym. Dzieci posiadały również opinię o wczesnym wspomaganiu rozwoju, przy czym w przypadku trójki z nich wczesne wspomaganie było realizowane poza Przedszkolem.

Do Przedszkola przyjęto dzieci J.W. i M.W., które w orzeczeniach poradni psychologiczno-pedagogicznej miały zalecone kształcenie w szkole specjalnej (J.W.) i w przedszkolu terapeutycznym lub integracyjnym (M.W.). Dyrektor Przedszkola wyjaśniła: *„Odnosząc się do dziecka M.W. to na specjalną prośbę rodziców został przyjęty do naszego przedszkola. Biorąc udział w rekrutacji rodzice poinformowali, że dziecko przebywa w przedszkolu specjalnym jednak z uwagi na rozwój dziecka chcieliby zmienić placówkę właśnie na Przedszkole nr 5 w Siemiatyczach, gdyż słyszeli o nas dużo dobrego. Jeśli chodzi o J.W. to jest z nami od września 2011 r. i od razu został objęty wczesnym wspomaganiem (...) Uważam, że dziecko przebywając w grupie rówieśniczej ze zdrowymi dziećmi korzysta z najlepszej rewalidacji, jaką można sobie wyobrazić. To edukacja włączająca, której ideę propagujemy, jest najlepszą formą terapii. Najlepszym dowodem na to jest docenienie nas przez rodzica J.W., który pomimo zapisu w orzeczeniu, zabiegał o to by chłopiec uczęszczał do naszego przedszkola. Wspomnę, że rodzic uzyskał orzeczenie o kształceniu specjalnym by przedłużyć edukację dziecka właśnie w naszym przedszkolu (...)"*.

(dowód: akta kontroli str. 61-64, 74-77, 101)

1.3.1. Dwoje z pięciorga dzieci z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego uczęszczało do oddziałów przedszkolnych o dopuszczalnej liczbie dzieci w oddziale (25), a więc spełniających wymagania określone w § 5 ust. 2 załącznika nr 1 do rozporządzenia w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół. Pozostała trójka dzieci uczęszczała do oddziałów, gdzie liczba dzieci była wyższa od dopuszczalnej, co zostało szerzej opisane w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji *„Ustalone nieprawidłowości"*. (dowód: akta kontroli str. 117)

1.4. Na podstawie analizy dokumentacji pięciorga dzieci objętych kształceniem specjalnym w Przedszkolu w latach szkolnych 2014/2015 – 2016/2017[12] ustalono, iż:

- IPET dla każdego dziecka został opracowany przez Zespół, w którego skład wchodzili wszyscy nauczyciele i specjaliści prowadzący zajęcia z dzieckiem, natomiast aktualizacje trzech IPET-ów[13] zostały sporządzone tylko przez oligofrenopedagoga (co zostało opisane w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji *„Ustalone nieprawidłowości"*),
- na posiedzeniach Zespołu zapoznawano z IPET-ami rodziców. Dyrektor Przedszkola wyjaśniła, że: *„W przypadku wszystkich dzieci niepełnosprawnych uczęszczających do Przedszkola Nr 5 w Siemiatyczach organizowano tylko jedno posiedzenie Zespołu, którego przedmiot stanowiło opracowanie IPET. Termin posiedzenia zawsze był ustalany wspólnie z rodzicami. Rodzice najczęściej nie uczestniczyli w posiedzeniu, jednak mieli wpływ na określenie wymiaru godzin terapii indywidualnej. Ustalali go ze mną bądź ze specjalistami wschodzącymi w skład Zespołu. W każdym przypadku rodzice otrzymywali kopię IPET"*,
- IPET-y sporządzono terminowo i na aktualny etap edukacyjny dziecka (w trzech przypadkach nie odnotowano daty opracowania dokumentu, co opisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji *„Uwagi dotyczące badanej działalności"*),
- sporządzenie IPET poprzedzono wielospecjalistyczną oceną funkcjonowania dziecka (na podstawie diagnoz cząstkowych z zakresu mowy, ogólnej sprawności fizycznej, sfery poznawczej i społecznej, samodzielności i uzdolnień dziecka),
- w czterech IPET-ach nie zawarto niektórych wymaganych treści (co zostało opisane w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji *„Ustalone nieprawidłowości"*),
- zaktualizowano dwa IPET-y w związku z wejściem w życie rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r.,
- IPET-ty były czytelne i odpowiednie dla danego dziecka, przy czym w dwóch przypadkach (dotyczących dzieci z autyzmem) zastosowano takie same treści w zakresie działań dydaktyczno-wychowawczych (co opisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji *„Uwagi dotyczące badanej działalności"*). W IPET sporządzonym dla dziecka J. W. w 2016 roku użyto określenia *„upośledzenie*

[12] Tj. wszystkich dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.
[13] Aktualizacje miały na celu doprecyzowanie liczby godzin niektórych zajęć specjalistycznych.

umysłowe". Tymczasem w rozporządzeniu o kształceniu specjalnym z 2015 r. zostało ono zastąpione terminem *„niepełnosprawność intelektualna"*. Jak wyjaśniła Dyrektor Przedszkola w IPET posłużono się określeniem zawartym w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego, wydanym przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Siemiatyczach. (dowód: akta kontroli str. 45-51, 65-73, 78-94, 95-96)

1.4.1. W przypadku dwójki z pięciorga dzieci, które objęte były kształceniem specjalnym, na terenie Przedszkola było realizowane również wczesne wspomaganie ich rozwoju.

a) Od 19 września 2011 r. wczesnym wspomaganiem zostało objęte dziecko „J. W." Stosownie do przepisu § 3 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 lutego 2009 r. w sprawie organizowania wczesnego wspomagania rozwoju dzieci[14], Dyrektor Przedszkola powołał Zespół wczesnego wspomagania rozwoju dziecka. W jego skład weszli: oligofrenopedagog, logopeda oraz terapeuta pedagogiczny. Do Zespołu była Dyrektor Przedszkola Barbara Dłuska nie powołała psychologa, mimo wymogu określonego w przepisie § 3 ust. 2 pkt 2 cytowanego rozporządzenia. Obecna Dyrektor Przedszkola stwierdziła, że *„W powołaniu Zespołu w 2011 r. nie uwzględniono pracy psychologa, gdyż z zaleceń zawartych w opinii o wczesnym wspomaganiu nie wynikała taka konieczność. Pozostajemy we ścisłej współpracy z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, nasi specjaliści pracują również w poradni, rodzice korzystają z różnych form pomocy w poradni. Jeśli istnieje taka konieczność konsultujemy się z psychologiem na wniosek rodziców. W przypadku tych dwojga dzieci, rodzice nie wyrażali takiej potrzeby. Zawsze konsultujemy z rodzicami skład zespołu i rodzice mają prawo wnosić swoje uwagi i potrzeby"*. Zgodnie z przepisem § 3 ust. 3 pkt 3 ww. rozporządzenia Zespół opracował indywidualny program wczesnego wspomagania, w którym m.in. wskazano, że zajęcia rewalidacyjne i specjalistyczne będą prowadzone w wymiarze 8 godzin miesięcznie (§ 4 ust. 1 powołanego rozporządzenia). Zalecane w programie formy wsparcia były realizowane we współpracy, w przypadku tego dziecka, z jego matką.

b) W przypadku dziecka „M. W." Dyrektor Przedszkola nie powołała Zespołu wczesnego wspomagania rozwoju. Rodzice dziecka przedłożyli jednocześnie dwa dokumenty: orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego oraz opinię o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka. W związku z tym opracowano jeden dokument – IPET, po to, jak stwierdziła Dyrektor Przedszkola, *„aby praca specjalistów była synchronizowana"*. W tym dokumencie uwzględniono również zajęcia dotyczące wczesnego wspomagania. (dowód: akta kontroli str. 199-200)

1.5. Zakres wsparcia ujęty w IPET (w tym formy, sposoby i okres jego udzielania oraz wymiar godzin zajęć rewalidacyjnych i specjalistycznych z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej) był zgodny z rekomendacjami Zespołu i zaleceniami zawartymi w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego i wynosił: [1] w przypadku integracji sensorycznej – 1 godz. tygodniowo, [2] w przypadku terapii ręki – od 1 do 2 godz. tygodniowo, [3] w przypadku terapii logopedycznej – 1 godz. tygodniowo, [4] sensoplastyki – raz w miesiącu, [5] terapia pedagogicznej – 1 godz. tygodniowo, [6] działań edukacyjno-wychowawczych – 4 godz. tygodniowo, [7] indywidualnego wspierania dziecka w grupie – od 5 do 20 godz. tygodniowo Ponadto Dyrektor Przedszkola:

- wyznaczyła nauczycieli do prowadzenia zajęć rewalidacyjnych i specjalistycznych posiadających odpowiednie kwalifikacje (w tym oligofrenopedagoga, logopedę i fizjoterapeutę),
- zapewniła niezbędne dostosowania i warunki pracy odpowiednie dla dziecka niepełnosprawnego (co zostało opisane w punkcie 2.1. wystąpienia), zaś dziecko z niepełnosprawnością intelektualną nie wymagało takiego dostosowania,
- poinformowała rodziców o przyznanych formach wsparcia.

(dowód: akta kontroli str. 98-99)

[14] Dz. U. Nr 23 poz. 133. Rozporządzenie zostało uchylone z dniem 1 września 2014 r. Od 30 października 2013 r. obowiązuje rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 października 2013 r. w sprawie organizowania wczesnego wspomagania rozwoju dzieci (Dz. U. poz. 1257).

W latach szkolnych 2014/2015 – 2016/2017 nie odnotowano przypadków rezygnacji rodziców dzieci z niepełnosprawnościami z zalecanego wsparcia w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej. (dowód: akta kontroli str. 97)

Ustalone nieprawidłowości

W działalności Przedszkola w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Statut Przedszkola wraz z załącznikiem nr 2, dotyczącym funkcjonowania Zespołu ds. pomocy psychologiczno-pedagogicznej (sporządzonym na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych szkołach, przedszkolach i placówkach[15]), nie zostały zaktualizowane w związku z wejściem w życie, z dniem 1 września 2015 r., rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r. (ograniczono się jedynie do umieszczenia wymienionego rozporządzenia w wykazie aktów prawnych, na podstawie których statut został opracowany) oraz rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach[16]. Na przykład we wskazanym wyżej załączniku nr 2 do statutu wskazano iż Zespół ds. pomocy psychologiczno-pedagogicznej dokonuje oceny efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej dotyczącej: [1] określonej formy pomocy – po zakończeniu jej udzielania, [2] pomocy udzielanej w danym roku szkolnym – przed opracowaniem arkusza organizacji przedszkola na kolejny rok szkolny (zapis wynikający z § 23 ust. 1 uchylonego rozporządzenia w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej), chociaż – zgodnie z § 6 ust. 9 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r. – Zespół, co najmniej dwa razy w roku szkolnym, dokonuje okresowej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania dziecka, uwzględniając ocenę efektywności pomocy.

   W statucie ujęto także nieprecyzyjny zapis stanowiący, iż: *„dopuszcza się możliwość przyjęcia do przedszkola dziecka z niewielkimi deficytami rozwojowymi lub upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim, na podstawie opinii Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, jednakże pod warunkiem istnienia możliwości włączenia go do grupy dzieci zdrowych"*, który może wskazywać, że do Przedszkola nie są przyjmowane dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, a tym samym sugerować, że dzieci te są dyskryminowane. Ponadto w aneksie do statutu z 23 kwietnia 2014 r. wśród dzieci przyjmowanych do oddziału integracyjnego nie wskazano dzieci z zespołem Aspergera oraz wymieniono nieujęte w rozporządzeniu o kształceniu specjalnym z 2015 r. lub nie wszystkie określone w nim niepełnosprawności, np.: *„dzieci z wadami widzenia"* (zamiast *„niewidome"*, *„słabowidzące"*), *„dzieci z upośledzeniami sprzężonymi"* (zamiast *„z niepełnosprawnościami sprzężonymi"*), *„dzieci z autyzmem"* (zamiast *„dzieci z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera"*). W aneksie nie wymieniono zaś *„dzieci niesłyszących"* i *„dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu znacznym"*.

   Dyrektor Przedszkola wyjaśniła: *„Sądziłyśmy, że wystarczające jest zamieszczenie obowiązującego rozporządzenia w wykazie aktów prawnych. Uważam, że statut Przedszkola nie jest doskonały. W świetle zmieniających się przepisów z zakresu prawa oświatowego wiele naszych zapisów jest niewystarczających i niepoprawnych. Przygotowujemy się do zmiany statutu i dostosowanie go do obowiązującego prawa. Jednocześnie uważam, że słowo „dyskryminujący" jest w dużej mierze krzywdzące dla naszej placówki. Nigdy nie zdarzyło mi się, jako dyrektorowi, odmówić pomocy jakiemukolwiek dziecku. Wśród nas były i są dzieci z autyzmem, zespołem Downa, niesłyszące, niedowidzące z zespołem Retta. Jestem dumna, że udało się wspomóc rodziców i dzieci w ich codziennych zmaganiach z chorobami. Zespół specjalistów, który na co dzień pracuje, cały czas pogłębia swoją wiedzę z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej by wspomóc dzieci z różnymi deficytami. Przedszkole*

[15] Dz. U. z 2010 r. Nr 228 poz. 1487 (rozporządzenie uchylone z dniem 8 maja 2013 r.).
[16] Dz. U. poz. 532.

nie posiada statusu przedszkola specjalnego czy integracyjnego, a mimo to nie uchylamy się od organizowania pomocy". (dowód: akta kontroli str. 7-44, 100-101)

2. W roku szkolnym 2016/2017 w trzech oddziałach przedszkolnych do których uczęszczały dzieci z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego, przekroczono od jednego do trzech dopuszczalną liczbę dzieci w oddziale (25), co stanowiło naruszenie § 5 ust. 2 załącznika nr 1 do rozporządzenia w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola. W wyjaśnieniu Dyrektor Przedszkola stwierdziła, że: *„W przypadku oddziałów do których uczęszczającą dzieci sześcioletnie zgłosiły się dzieci w tym wieku, stąd też musiałam przyjąć te dzieci do przedszkola ze względu na realizację obowiązku szkolnego. Natomiast w przypadku oddziału do którego uczęszczają dzieci czteroletnie, przekroczenie liczby dzieci było spowodowane trudną sytuacją życiową rodzin. W tym oddziale opiekę nad dzieckiem dodatkowo sprawuje nauczyciel oligorenopedagog".* (dowód: akta kontroli str. 117, 119)

3. Aktualizacje trzech IPET-ów[17] (dotyczące wymiaru godzin poszczególnych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej)[18] zostały sporządzone tylko przez oligofrenopedagoga, co było sprzeczne z § 5 ust. 9 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2010 r., zgodnie z którym modyfikacji programu, w miarę potrzeb, dokonuje cały Zespół, po przeprowadzeniu okresowej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania dziecka, uwzględniając ocenę efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej dziecku. Dyrektor Przedszkola wyjaśniła że: „w *wyniku analizy dokumentacji i rozwoju dziecka przez cały zespół stwierdzono, że oligofrenopedagog (będący jednocześnie nauczycielem wspomagającym) powinien dokonać głębszej analizy pracy indywidualnej z dzieckiem w zakresie wynikającym z programu. W związku z tym aneks sporządził oligofrenopedagog bez udziału wszystkich nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z dzieckiem".* (dowód: akta kontroli str. 51, 78-94, 95-97)

4. W IPET-ach sporządzonych we wrześniu 2015 roku dla dzieci B. D.[19] i D. K. nie określono wymiaru godzin z sensoplastyki, wymaganego w § 6 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r. (wskazano, iż zajęcia te realizowane będą raz w miesiącu). W programach tych, a także w IPET-ach opracowanych w 2016 roku dla dzieci J. W. i M. W. nie określono również zakresu współdziałania z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, placówkami doskonalenia nauczycieli, organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci młodzieży, wymaganego w § 6 ust. 1 pkt 4 wymienionego rozporządzenia (mimo, że w odniesieniu do J. W. Przedszkole realizowało też wsparcie w zakresie wczesnego wspomagana rozwoju dziecka, wymagające m.in. korzystania ze wsparcia psychologa).

   Dyrektor Przedszkola wyjaśniła, iż: *„Wymiar godzin sensoplastyki wynika z treści IPETU „raz w miesiącu" w rozumieniu, iż jest to jedna jednostka zajęć z dzieckiem w wieku 5 lat czyli 30 minut. Współdziałanie z poradnią psychologiczno-pedagogiczną przebiega w sposób systematyczny wynikający z faktu, iż pracownicy przedszkola są jednocześnie pracownikami poradni, którzy udzielają wsparcia metodycznego pozostałym nauczycielom przedszkola w ramach pracy zespołu. Dlatego też takich informacji nie zawiera IPET. Współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży jest organizowana w miarę zaistniałych potrzeb".* (dowód: akta kontroli str. 45-50, 52-60, 65-73, 78-94, 95-97)

Uwagi dotyczące badanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, iż:

1. W IPET-ach opracowanych dla dzieci B. D. i D. K. zawarto takie same treści w zakresie zintegrowanych działań nauczycieli i specjalistów pracujących z tymi dziećmi, a tym samym nie zapewniono im zindywidualizowanego wsparcia, gdyż mimo zdiagnozowania przez zespoły orzekające Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej tej samej niepełnosprawności, wskazane przez nie zalecenia częściowo różniły się. Dyrektor Przedszkola wyjaśniła, iż: *„wnioski wynikające z pracy zespołów nauczycieli*

[17] Aneks z 5 stycznia 2015 r. do IPET dziecka B. D. z 29 września 2014 r., aneks (bez daty) do IPET dziecka D. K. z 29 września 2014 r. i aneks z 1 września 2014 r. do IPET dziecka M. M. z 1 lutego 2014 r.

[18] Aktualizacje nie były spowodowane kolejnymi orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego.

[19] IPET z 30 września 2015 r.

i specjalistów z dziećmi B.D. i D.K. określały, iż w obu przypadkach zostaną zastosowane te same treści działań dydaktyczno-wychowawczych. Wynikały też ze specyfiki niepełnosprawności (w obydwu przypadkach chodziło o autyzm)".

2. IPET opracowany w 2015 roku dla dziecka D. K. oraz IPET-y sporządzone w 2016 roku dla dzieci J. W. i M. W. nie zostały opatrzone datą[20]. Dyrektor wyjaśniła, iż obydwa dokumenty zostały opracowane przed 30 września danego roku (tj. zgodnie z wymogami rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r.), zaś brak daty wynikał z niedopatrzenia. (dowód: akta kontroli str. 45-60, 65-73, 78-94, 95-97)

Ocena cząstkowa

W regulaminie rekrutacji do Przedszkola na lata szkolne 2014/2015 – 2016/2017 uwzględniono pierwszeństwo przyjęcia dzieci niepełnosprawnych zamieszkałych na terenie miasta Siemiatycze. Wszystkim dzieciom, których rodzice przedstawili prawidłowe dokumenty uprawniające do objęcia dzieci kształceniem specjalnym, wyznaczono – po dokonaniu wielospecjalistycznej oceny ich funkcjonowania – formy wsparcia adekwatne do określonych w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego. Dzieciom tym zapewniono również realizację zaplanowanych form wsparcia. Stwierdzone nieprawidłowości polegały na: niezaktualizowaniu po 1 września 2015 r. wewnętrznych procedur wspierania kształcenia specjalnego, ujętych w statucie Przedszkola; przekroczeniu dopuszczalnej liczby dzieci w trzech oddziałach przedszkolnych; nieujęciu w części IPET treści wymaganych w rozporządzeniach o kształceniu specjalnym oraz dokonaniu aktualizacji trzech programów w sposób sprzeczny z wymogami rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2010 r.

2. Zapewnienie warunków organizacyjnych i finansowych do realizacji wsparcia kształcenia specjalnego

Opis stanu faktycznego

2.1. W Przedszkolu zapewniono właściwe warunki do realizacji kształcenia specjalnego. W ramach przeprowadzonej w 2013 roku termomodernizacji budynku została wykonana pochylnia przeznaczona dla osób niepełnosprawnych, która spełniała wymagania określone w § 71 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie[21]. Znajdujące się na parterze pomieszczenie higienicznosanitarne nie było jednak dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych (obiekt został wybudowany w 1990 roku i dotychczas nie był rozbudowywany lub poddany przebudowie[22]).

W Przedszkolu zostało wydzielone jedno pomieszczenie do realizacji zajęć rewalidacyjnych i specjalistycznych, które odpowiadało wymogom § 72 i § 73 cytowanego rozporządzenia. Ponadto w podpiwniczeniu budynku znajduje się sala rehabilitacyjna o powierzchni 38,5 m², przeznaczona m.in. na potrzeby dzieci niepełnosprawnych. Pomieszczenie ma zapewnione oświetlenie dzienne, dostosowane do jego funkcji. (dowód: akta kontroli str. 124-126)

Dzieci w wieku przedszkolnym objęto opieką w godzinach 6:30 – 16:30. Zapewniono im także możliwość korzystania z opieki medycznej. (dowód: akta kontroli str. 23,127)

2.2. W Przedszkolu, w latach szkolnych 2014/2015 – 2016/2017, zajęcia z dziećmi objętymi kształceniem specjalnym prowadziło czterech specjalistów (oligofrenopedagog, logopeda, terapeuta, fizjoterapeuta) i od pięciu do jedenastu nauczycieli, w tym trzech pomagającym specjalistom. Na przykład, w ramach etatu logopeda prowadził zajęcia w wymiarze 12 godzin tygodniowo, a oligofrenopedagog – 20 godzin tygodniowo. Nauczyciele, którzy prowadzili zajęcia rewalidacyjne i specjalistyczne posiadali wymagane kwalifikacje. Na przykład, nauczyciel E. Sz. ukończyła studia podyplomowe w zakresie oligofrenopedagogiki, surdopedagogiki oraz terapii SI. (dowód: akta kontroli str. 128-130)

[20] IPET-y te zostały przekazane rodzicom w dniach: 15 października 2015 r. (w przypadku dziecka D. K), 13 października 2016 r. (w przypadku dziecka J. W.) i 20 października 2016 r. (w przypadku dziecka M. W.).

[21] Dz. U. z 2015 r. poz. 1422.

[22] Z obowiązującego wówczas rozporządzenia nie wynikał obowiązek spełniania przez obiekty użyteczności publicznej wymagań w zakresie potrzeb osób niepełnosprawnych.

Nauczyciele pracujący z dziećmi objętymi kształceniem specjalnym wzięli udział w 14 specjalistycznych szkoleniach, w tym:

- *„Wspomaganie rozwoju osób z autyzmem do podejmowania ról społecznych na każdym etapie rozwoju"* (organizator – Podlaski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Mońkach),
- Warsztaty *„Odmieniając codzienne chwile (TEM) – metody wspierania wczesnych umiejętności społeczno-komunikacyjnych dziecka ze spektrum autyzmu przez zabawę"* (organizator – Fundacja Zrozumieć Autyzm),
- I Ogólnopolska Konferencja Logopedyczna w Warszawie,
- *„Metody behawioralne w pracy z dzieckiem autystycznym"* (organizator – MSCDN Wydział w Siedlcach),
- *Uczeń autystyczny i z zespołem Aspergera w szkole ogólnodostępnej"* (organizator – Podlaski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Mońkach).

(dowód: akta kontroli str. 131-132)

2.3. Na 2015 rok nie planowano odrębnych wydatków na zadania związane z organizacją kształcenia specjalnego. Dyrektor Przedszkola *wyjaśniła, że: „W planie wydatków na 2015 rok ujęto w rozdziale 80149 kwotę 191.763 zł, ponieważ takie środki zostały nam przyznane przez organ prowadzący"*. W 2015 roku wydatki Przedszkola na zadania związane z kształceniem specjalnym wyniosły 191.755,92 zł, co stanowiło 14,5% wydatków ogółem (1.322.548,89 zł). Natomiast w planie finansowym Przedszkola na 2016 rok zaplanowano w rozdziale 80149 *„Realizacja zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych i innych formach wychowania przedszkolnego"* wydatki na kwotę 182.280 zł, na którą składały się: wynagrodzenia specjalistów wraz z pochodnymi, wynagrodzenia bezosobowe, zakup materiałów i wyposażenia, zakup energii, zakup usług pozostałych, odpisy na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych. Dyrektor Przedszkola wyjaśniła: *„Przy planowaniu tych kwot nie kierowano się żadnymi wytycznymi ze strony organu prowadzącego. Dzisiaj nie potrafię precyzyjnie podać, dlaczego na zakup energii, zakup usług pozostałych zaplanowano odpowiednio: 10.000 zł i 1.000 zł. Ostatecznie na 2016 rok na zadania związane z kształceniem specjalnym otrzymaliśmy od organu prowadzącego 103.977 zł. Według mojej oceny były to środki wystarczające, pozwalające na prawidłowe realizowanie zadań dotyczących kształcenia dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego. Organ prowadzący nie informował nas o wysokości środków przyznanych Przedszkolu w subwencji oświatowej na w .w. zadania"*. Ostatecznie przyznane środki wyniosły 103.350 zł, a w planie po zmianach 103.977 zł. W 2016 roku wydatki wyniosły 103.933,74 zł (7,3% wydatków ogółem – 1.412.865,14 zł) i w porównaniu do 2015 roku były niższe o 45,8%. W latach 2015 – 2016 wydatki Przedszkola na zadania związane z kształceniem specjalnym zostały przeznaczone na wynagrodzenia (wraz z pochodnymi) specjalistów, nauczycieli i prawidłowo sklasyfikowane w rozdziale 80149.

(dowód: akta kontroli str. 134 i 201-204)

Środki przyznane Przedszkolu na zadania związane z realizacją kształcenia specjalnego odpowiadały kwotom określonym w subwencji oświatowej na 2015 i 2016 rok.

(dowód: akta kontroli str. 135-142)

W Przedszkolu nie planowano i nie wydatkowano środków na realizację zadań dotyczących wczesnego wspomagania rozwoju dzieci (w rozdziale 85404 w dziale 854 „Edukacyjna opieka wychowawcza"). W wyjaśnieniu Dyrektor Przedszkola stwierdziła, że *„W budżecie Miasta Siemiatycze nie planowano środków w rozdziale 85404. Nie mieliśmy wiedzy, że środki na dzieci, które posiadają opinię o wczesnym wspomaganiu należałoby ewidencjonować w tym rozdziale. W przypadku dziecka „J. W.", który posiadał również orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, zasadnym było księgowanie wydatków tylko w rozdziale 80149. Nie jest możliwe rozbicie wydatków, na rozdziały 85404 i 80149, tym bardziej, że od 2016 roku dla dziecka „J. W." realizowany był zakres zadań określony w IPET, obejmujący również zakresem zadania dotyczące wczesnego wspomagania"*.

(dowód: akta kontroli str. 201-204)

Z informacji uzyskanej od Burmistrza Siemiatycz wynika między innymi, że:

a) Wysokość środków naliczonych dla miasta Siemiatycze na realizację zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy w części oświatowej subwencji ogólnej w 2015 roku wynosiła 670.681 zł, a w 2016 roku – 748.500 zł.

b) Wysokość środków zaplanowanych na realizację wymienionych zadań w rozdziale 80149 na 1 stycznia 2015 r. wyniosła 278.408 zł, na koniec tego roku 254.815 zł, zaś na 2016 rok były to kwoty odpowiednio:125.130 zł i 130.213 zł.

c) Wysokość środków zrealizowanych w rozdziale 80149 w 2015 roku wyniosła 254.613,40 zł, a w 2016 roku – 130.166,39 zł.

d) Urząd Miasta monitorował stopień realizacji zaplanowanych wydatków w rozdziałach 80149 i 80150 poprzez analizę sprawozdań finansowych. *„Nie wymagaliśmy przedstawienia przez dyrektorów placówek „Zestawień kosztów realizacji zadań zaplanowanych w IPET, nie kierowaliśmy pism ani zaleceń dotyczących badania potrzeb w zakresie kształcenia specjalnego – gdyż to dyrektorzy placówek najlepiej znają potrzeby kształcenia i funkcjonowania takich dzieci w społeczeństwie".*

(dowód: akta kontroli str. 135-138)

Natomiast w odpowiedzi na pytanie dotyczące spostrzeżeń i uwag wynikających z wprowadzenia w życie regulacji prawnych w sprawie sposobu finansowania edukacji uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym, Burmistrz Siemiatycz Piotr Siniakowicz stwierdził, że: *„wprowadzone regulacje prawne w zakresie sposobu finansowania edukacji uczniów niepełnosprawnych według naszych obserwacji nie wniosły żadnych pozytywnych elementów, a wręcz przysporzyły dodatkowej pracy służbom księgowym. Sposób przeliczania wydatków na każde dziecko niepełnosprawne nie został jasno określony przez ustawodawcę. Wydatki na dzieci niepełnosprawne zawsze były ponoszone w wysokości odpowiedniej potrzebom kształcenia, tym bardziej, że wysokość subwencji oświatowej nigdy nie była adekwatna do potrzeb. Miasto Siemiatycze z własnego budżetu dofinansowało konieczne wydatki na oświatę. W 2015 roku dofinasowanie stanowiło kwotę 2.408.326 zł, a w 2016 roku – 2.477.450 zł".* (dowód: akta kontroli str. 135-138)

2.4. Zgodnie z Polityką Bezpieczeństwa dokumentacja dotycząca dzieci objętych kształceniem specjalnym była przechowywana w pokoju Dyrektora (teczka z opiniami i orzeczeniami z poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz poradni specjalistycznych) oraz w gabinecie terapeutyczno-logopedycznym (teczki osobowe dzieci) w zamkniętych szafkach. Za ochronę tych dokumentów bezpośrednio odpowiadała Dyrektor Przedszkola oraz logopeda. Do dokumentacji dostęp mieli również nauczyciele, specjaliści bezpośrednio pracujący z dziećmi objętymi kształceniem specjalnym. (dowód: akta kontroli str. 143-155)

2.4.1. Według stanu na 30 września lat 2014, 2015 i 2016 dane dotyczące dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego (odpowiednio: troje, dwoje i czworo dzieci), wprowadzone do Systemu Informacji Oświatowej, były zgodne ze stanem faktycznym. (dowód: akta kontroli str. 117-118 i 156-165)

Ustalone nieprawidłowości

W działalności Przedszkola w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena cząstkowa

W Przedszkolu zapewniono odpowiednie warunki do realizacji wsparcia kształcenia specjalnego dzieci niepełnosprawnych. Zatrudniono kadrę posiadającą wymagane kwalifikacje zawodowe do prowadzenia zajęć z tymi dziećmi oraz umożliwiono nauczycielom doskonalenie zawodowe. Dzieciom o specjalnych potrzebach edukacyjnych zapewniono dostęp do profilaktycznej opieki medycznej. Wydatki ponoszone na realizację kształcenia specjalnego zaspokajały potrzeby dzieci niepełnosprawnych. Prawidłowo zabezpieczono też dane osobowe dzieci objętych kształceniem specjalnym zaś w Systemie Informacji Oświatowej umieszczono rzetelne dane o tych dzieciach.

3. Realizacja zaplanowanych działań w zakresie wsparcia kształcenia specjalnego

Opis stanu faktycznego

3.1. Analiza dokumentacji pięciorga dzieci, którzy w latach szkolnych 2014/2015 – 2016/2017 zostali objęci kształceniem specjalnym wykazała między innymi, że:

- w przypadku każdego dziecka realizowane były wszystkie zajęcia rewalidacyjne zaplanowane w IPET, nie tylko w zakresie przedmiotowym, ale również w zaplanowanym wymiarze czasowym[23],
- w pełnym zakresie realizowano zaplanowane w IPET zajęcia specjalistyczne: logopedyczne, integrację sensoryczną,
- wszystkie wymienione zajęcia z dziećmi były prowadzone przez nauczycieli, którzy posiadali kwalifikacje niezbędne do prowadzenia tego typu zajęć,
- Dyrektor Przedszkola nie powierzyła prowadzenia tych zajęć na podstawie art. 42 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela[24],
- w przypadku dziecka „J. W." (szerzej opisanego w pkt 1.4.1. niniejszego wystąpienia) były realizowane formy wsparcia określone w indywidualnym programie wczesnego wspomagania rozwoju. (dowód: akta kontroli str. 129-130, 167-169 i 199-200)

3.2. Według stanu na 1 stycznia 2016 r. w Przedszkolu pracowało czterech nauczycieli, którzy posiadali wymagane kwalifikacje (w tym oligofrenopedagog, logopeda) do prowadzenia terapii z czwórką dzieci z autyzmem oraz niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym. Stąd też, z chwilą wejścia w życie § 7 ust. 2 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r.[25] nie zachodziły przesłanki do zatrudniania dodatkowo nauczycieli posiadających kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej, specjalistów, asystenta, pomocy nauczyciela. (dowód: akta kontroli str. 129-130)

3.3. W Przedszkolu wszystkim dzieciom objętym kształceniem specjalnym zapewniono zarówno odpowiednie warunki lokalowe, jak i pomoce dydaktyczne oraz sprzęt specjalistyczny, stosownie do ich potrzeb rozwojowych i edukacyjnych. I tak:

a) gabinet terapeutyczno-logopedyczny był wykorzystywany do prowadzenia zajęć rewalidacyjnych i specjalistycznych. Na wyposażeniu gabinetu znajdowało się między innymi: lustro, meble przeznaczone dla małych dzieci oraz pomoce dydaktyczne (35 pozycji).

b) salę rehabilitacyjną, przeznaczoną do prowadzenia zajęć z dziećmi, wyposażono w sprzęt niezbędny do prowadzenia zajęć z dziećmi niepełnosprawnymi, m.in. w: huśtawkę terapeutyczną, podwieszkę terapeutyczną, tzw. „helikopter", poduszkę sensoryczną, tor sensoryczny, równoważnię dużą i małą.
(dowód: akta kontroli str. 126 i 174-176)

3.4. W okresie objętym kontrolą wszystkim dzieciom objętym kształceniem specjalnym umożliwiono integrację ze środowiskiem rówieśniczym, gdyż uczęszczały one do oddziałów z udziałem dzieci pełnosprawnych, a ponadto uczestniczyły:

- w 25 wycieczkach, na przykład do szkółki leśnej w Adamowie, skansenu w Ciechanowcu, groty solnej w Siemiatyczach, ogrodu botanicznego w Korycinach,
- w trzech spektaklach teatralnych,
- w 17 festynach i innych akcjach o charakterze integracyjnym, na przykład w „Dniach Siemiatycz", w spartakiadzie dzieci niepełnosprawnych, w dniu przedszkolaka, w „Dniu Europy",
- w trzech wyjściach do kina. (dowód: akta kontroli str. 177-179)

Ustalone nieprawidłowości

W działalności Przedszkola w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

[23] Na przykład zajęciami z sensoplastyki objęto dwoje dzieci. Zajęcia odbywały się raz w miesiącu przez 30 minut.
[24] Dz. U. z 2016 r. poz. 1379, ze zm.
[25] Obowiązującym od 1 stycznia 2016 r.

Ocena cząstkowa

Wszystkim dzieciom z niepełnosprawnościami zapewniono realizację zaplanowanych w IPET form wsparcia, zgodnych z zaleceniami zawartymi w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego. Dzieciom tym prawidłowo zorganizowano zajęcia rewalidacyjne i specjalistyczne oraz umożliwiono integrację ze środowiskiem rówieśniczym, w tym z uczniami pełnosprawnymi.

4. Nadzór, monitorowanie i ewaluacja procesu wspierania kształcenia dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Opis stanu faktycznego

4.1. W latach szkolnych 2015/2016 – 2016/2017 Zespół opracowujący IPET dwukrotnie dokonywał okresowej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania każdego dziecka, co było zgodne z przepisem § 6 ust. 9 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r. Z opinią Zespołu byli zapoznawani rodzice wszystkich pięciorga dzieci objętych kształceniem specjalnym. Oceny uwzględniały efektywność udzielonej pomocy psychologiczno-pedagogicznej: przyrost umiejętności oraz poziom zadowolenia nauczycieli, dzieci i rodziców. Z analizy tych ocen wynikały następujące wnioski:

a) Praca specjalistów, nauczycieli z dziećmi autystycznymi oraz z dzieckiem z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym przynosiła oczekiwane efekty. Dzieci zintegrowały się ze społecznością przedszkolną, nauczycielami, obsługą, a w szczególności z dziećmi pełnosprawnymi. Chętnie uczestniczyły w przedstawieniach organizowanych w Przedszkolu. Znacznie poprawił się zasób słownictwa oraz sfera zachowań społecznych. Duże zaangażowanie oraz systematyczna praca nauczycieli, specjalistów oraz rodziców przyniosła efekty. Jedno z tych dzieci w 2015 roku opuściło Przedszkole i rozpoczęło naukę w szkole publicznej z oddziale integracyjnym, a drugie dziecko jest gotowe do podjęcia nauki w szkole.
b) Specjaliści i nauczyciele nawiązali z rodzicami dzieci ścisłą współpracę w procesie edukacyjnym.
c) Zakres i metody wsparcia określone w IPET-ach powinny być kontynuowane.
e) Konieczność zachowania na tym samym poziomie wymiaru zajęć rewalidacyjnych i specjalistycznych. Nie zachodziła potrzeba zmiany specjalistów, nauczycieli realizujących zadania z dziećmi. (dowód: akta kontroli str. 167-173)

Jednemu z pięciorga dzieci objętych kształceniem specjalnym odroczono obowiązek szkolny. W wyjaśnieniu Dyrektor Przedszkola stwierdziła, że: *„Rodzice dziecka przedstawili stosowne dokumenty (opinię z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Siemiatyczach oraz decyzję Dyrektora Szkoły Podstawowej Nr 1 w Siemiatyczach) nakazujące odroczenie obowiązku szkolnego".* (dowód: akta kontroli str. 118 i 201-202)

4.2. W latach szkolnych 2014/2015 – 2016/2017 zarówno plany nadzoru pedagogicznego, jak i sprawozdania były terminowo przedstawiane Radzie Pedagogicznej Przedszkola. Aspekt kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi był przedmiotem ewaluacji wewnętrznych, z których wynika m.in., że:

- dokumentację, w tym dzienniki zajęć rewalidacyjnych i specjalistycznych prowadzono prawidłowo,
- prawidłowo realizowano również zajęcia rewalidacyjne oraz specjalistyczne, m.in.: logopedyczne, integracji sensorycznej,
- wnioski dotyczące na przykład udoskonalenia bazy Przedszkola pod kątem terapii indywidualnych, zwiększenia integracji rodzic – Przedszkole były realizowanie w bieżącej pracy jednostki.

Na podstawie diagnozy potrzeb nauczycieli Dyrektor Przedszkola opracowała wewnątrzprzedszkolny plan doskonalenia nauczycieli na lata 2014 – 2017 oraz roczne plany, w których ujęto harmonogram szkoleń, kursów, rad samokształceniowych. Problematyka szkoleń nauczycieli została szerzej omówiona w pkt 2.2. niniejszego wystąpienia pokontrolnego. (dowód: akta kontroli str. 180-183)

W okresie objętym kontrolą w Przedszkolu nie były prowadzone kontrole zewnętrzne dotyczące realizacji procesu kształcenia specjalnego.

4.3. W okresie objętym kontrolą Dyrektor Przedszkola nie formalizowała zasad współpracy z instytucjami lub organizacjami działającymi na rzecz dzieci objętych kształceniem specjalnym. Jak wyjaśniła: *„Przedszkole jest w stałym kontakcie z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Siemiatyczach i w miarę potrzeb korzystamy z doradztwa zatrudnionych w niej specjalistów"*. Ponadto jeden ze specjalistów (logopeda) zatrudnionych w Przedszkolu jest również pracownikiem Poradni.

W 2014 roku na etapie opracowywania dokumentu „Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014 – 2022", Przedszkole współpracowało z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Siemiatyczach. W piśmie z 25 kwietnia 2014 r. Dyrektor Przedszkola stwierdziła między innymi, że: *„Należy objąć opieką jak największą ilość dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Dzieci i rodzice potrzebują wsparcia zarówno ze strony przedszkola, jak i ze strony instytucji miejskich. Rodzice dzieci niepełnosprawnych potrzebują wsparcia w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka"*.

(dowód: akta kontroli str. 95 i 184-188)

4.4. Czterech nauczycieli – specjalistów pracujących z dziećmi, które są objęte kształceniem specjalnym wysoko ocenili działania Przedszkola w zakresie udzielania tym dzieciom pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz realizacji zaleceń zawartych w orzeczeniach. Zdaniem oligofrenopedagog Eliny Szulc: *„Każdemu dziecku ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi dostosowujemy treści, metody, formy i otoczenie edukacyjne (pomoce, zabawki, sprzęt, itd.). Opracowujemy indywidualne programy terapeutyczne, programy edukacyjno- terapeutyczne, IPET-y, prowadzimy indywidualne i grupowe zajęcia terapeutyczne, wykorzystujemy każdą sytuację, by nauczyć samodzielności oraz funkcjonowania wśród rówieśników. Uczymy także dzieci pełnosprawne jak mogą wspierać i pomagać swoim niepełnosprawnym kolegom i koleżankom, tak aby każdy w grupie czuł się dobrze i rozwijał zgodnie z własnymi możliwościami i zdolnościami"*. W opinii specjalistów edukacja włączająca jest szansą na rozwój każdego dziecka, ponieważ wspiera ich proces. Logopeda Elżbieta Mantur podkreśliła, że: *„Dzięki edukacji włączającej w naszym przedszkolu dzieci mają możliwość pełniejszego rozwoju intelektualnego, osobowego, a zwłaszcza społecznego. Dzieci w wieku przedszkolnym uczą się najefektywniej poprzez zabawę i naśladownictwo. U dzieci niepełnosprawnych uczących się z dziećmi zdrowymi zaobserwowałam, że rozwój mowy i procesy uczenia się przebiegają efektywniej, natomiast dzieci zdrowe poprzez wspólne zabawy nauczyły się akceptacji, tolerancji, opiekuńczości"*. Trzech spośród tych czterech nauczycieli podało, że za prowadzenie zajęć, w których uczestniczą dzieci niepełnosprawne otrzymali zwiększony dodatek motywacyjny oraz nagrody od Dyrektora Przedszkola.

(dowód: akta kontroli str. 189-198)

Ustalone nieprawidłowości

W działalności Przedszkola w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena cząstkowa

W Przedszkolu prawidłowo monitorowano i nadzorowano proces kształcenia dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Terminowo i z należytą starannością dokonywano wielospecjalistycznych ocen funkcjonowania dzieci, uwzględniających efektywność udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej poprzez badanie uzyskanego przyrostu umiejętności, opanowania wiedzy oraz poziomu zadowolenia nauczycieli, dzieci i rodziców z udzielonego wsparcia. Właściwą realizację procesu kształcenia specjalnego w badanym okresie potwierdzały również wyniki ewaluacji wewnętrznych.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli[26], wnosi o:

1. Podjęcie działań mających na celu określenie we wszystkich dokumentach wewnętrznych Przedszkola prawidłowych oraz spójnych zasad i procedur udzielania wsparcia dzieciom o specjalnych potrzebach edukacyjnych.
2. Zapewnienie organizacji oddziałów przedszkolnych, tak aby liczebność w oddziale nie przekraczała 25 dzieci, stosownie do § 5 ust. 2 załącznika nr 1 do rozporządzenia w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola.
3. Zamieszczanie w indywidualnych programach edukacyjno-terapeutycznych wszystkich treści określonych w rozporządzeniu w sprawie kształcenia specjalnego z 2015 r.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden kierownikowi jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Białymstoku.

Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK, proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Białystok, dnia 21 czerwca 2017 r.

Kontrolerzy:

Krzysztof Gołębiewski
główny specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

Tomasz Ambrozik
doradca ekonomiczny

.....
podpis

DYREKTOR DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli w Białymstoku
z up. WICEDYREKTOR
Robert Skwarko

.....
podpis

[26] Dz. U. z 2017 r. poz. 524. Ustawa zwana dalej „ustawą o NIK".